

Роман ЗВАРИЧ

докторант кафедри міжнародної економіки

Тернопільський національний економічний університет

ФЕНОМЕН АЛЬТЕРГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Глобалізація принесла, безперечно, позитивні результати, пов'язані з інтеграцією, взаємодією, співробітництвом, але породила і безліч проблем. Йдеться про зростання розриву між полюсами багатства та бідності, про високу соціальну ціну інтеграції країн, що розвиваються у глобальний економічний простір, про кризу робочих місць і масові звільнення у розвинених країнах, катастрофічне забруднення навколишнього середовища, негативні наслідки розвитку науки і техніки, міжнародний тероризм, витіснення локальних культур, екологічну деградацію, кризу демократії тощо. Саме через боротьбу з цими ефектами глобалізації рух спротиву отримав назву «антиглобалістський», і саме на вирішення цих, створених або загострених глобалізацією проблем, спрямовані зусилля альтерглобалістського руху.

Альтернативність визначається К. Майдаником як категорія – інтегруюча історичну тенденцію, що має суттєву соціальну і політичну опору в суспільстві; як цілісний проект майбутнього; як така, що обґрунтовує ідеологію й спрямовану на її реалізацію політику, що протистоять пануючому в країні або світі в цілому типу розвитку і соціально-політичному блоку, що здійснює гегемонію чи безпосереднє панування в межах даного розвитку. Альтернативний рух виступає закономірним, легітимним і потенційно системоутворюючим вектором макроісторичної ситуації, що виникла в світі наприкінці ХХ ст. Ситуації «обумовленої не глобалізацією як такою, а накладанням різних за своєю природою, але таких, що співпали у часі структурних криз, – системних, цивілізаційної і, можливо, «кризи виживання людства», а також викликаній цією ситуацією кризи альтернативності історичного розвитку». Альтернативний рух – такий, що ставить собі за мету

утвердити іншу систему цінностей; інший, ніж сьогодні й для більшості учасників, ніж учора, світ і, головне, – інший його розвиток». Подібним чином розглядає рух й переважна більшість дослідників цього феномена, серед яких І. Валлерстайн, С. Амін, К. Агітон, О. Бузгалін, А. Демидов.

Незаперечним є факт, що неоліберальна ідеологія руйнує самотність традиційних суспільств, насаджує стандарти масової культури, витісняє соціальні і морально-етичні аспекти суспільного буття на периферію відтворення соціального організму, адже у ринковому суспільстві соціальна сфера є «слабкою ланкою». Тому рівень соціальної політики в умовах варіанта неоліберальної глобалізації, навіть у демократичних розвинених країнах, такий, що ледве дозволяє «утримуватись на плаву» незахищеним верствам населення. Такий стан є неприйнятним для прибічників альтерглобалістського руху, тому в соціокультурній сфері вони виступають проти поширення універсалізму й уніфікації, витіснення локальних культур і засилля вестернізації – американізації, а також проти патріархальних привілеїв, які ведуть до «фемінізації» бідності. У соціальній політиці рух виступає за збереження соціальних програм та проти різних видів дискримінації у трудових відносинах. Адже ТНК, діючи у міжнародному масштабі, розміщують виробництво у країнах з низькими екологічними стандартами, рівнем оплати праці, використовуючи некваліфіковану робочу силу і вимагаючи від урядів цих країн значних пільг для себе або згортання соціальних програм та переходу до «мінімальної держави».

В економічній сфері альтерглобалізм виступає проти неоліберальних правил глобальної торгівлі, через які вся влада, капітал і багатство опинились у руках ТНК, проти використання ринку та грошей як єдиного мірила ефективності, проти зростання бідності й маргіналізації цілих народів і регіонів, проти приватизації олігархами природних ресурсів, проти соціальної несправедливості й маніпулювання трудящими. Учасники руху вимагають реконструкції світових економічних інститутів (МВФ, Світовий банк, СОТ), які асоціюються з економічною асиметрією і соціальною несправедливістю – їх

демократизації та «прозорості». Зменшення розриву між багатими і бідними пропонується здійснити за допомогою низки заходів, таких, як податок Тобіна на фінансові спекуляції, списання боргів країнам третього світу, припинення використання ембарго й інших санкцій проти країн - «політичних опонентів».